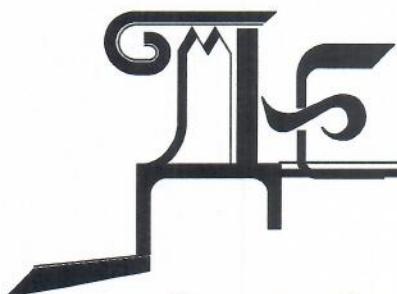

КОММЕРЦИЯГЭ КАРАМАГАН ПАРТНЕРЛЫК ОЕШМАСЫ
«ИДЕЛ БУЕ АРХИТЕКТОРЛАРЫ һәМ ИНЖЕНЕРЛАРЫ»
(НП «Архитекторлар һәм Идел буе инженерлары»)

**"АРХИТЕКТОР ОСТАХАНӘСЕ ЖАВАПЛЫЛЫГЫ
ЧИКЛӘНГӘН ЖӘМГҮЯТЬ"**

Пәннәтвиләр Николай Михаилович

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА РАЙОНЫ АРЧА ШӘНӘРЕНДӘ «ТӨНЬЯК»
МИКРОАЙОНЫН ПЛАНЛАШТЫРУ һәМ ҮЗАНЛАУ ПРОЕКТЫ**

Йошкар-Ола шәһәре
2017 ел

КОММЕРЦИЯЛЕ БУЛМАГАН ПАРТНЕРЛЫК ОЕШМАСЫ
«ИДЕЛ БУЕ АРХИТЕКТОРЛАРЫ һәМ ИНЖЕНЕРЛАРЫ»
(НП «Архитекторлар һәм Идел буе инженерлары»)

ЖАВАПЛЫЛЫГЫ ЧИКЛӘНГӘН ЖӘМГЯТЬ
"АРХИТЕКТОР ОСТАХАНӘСЕ
ДМИТРИЕВ НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВИЧНЫ"

Татарстан Республикасы Арча районы Арча шәһәрендә «Төньяк» микрорайонын
планлаштыру һәм ызанлау проекты

Директор

Н. М. Дмитриев

Баш архитектор

Н. А. Орлова

Архитектор: К. Калашников

Йошкар-Ола
2017 ел

ЭЧТӘЛЕК
Проект материаллары составы

Кереш
Проектның төп нигезләмәләре

1. Булган шәһәр төзелеше документларына анализ

1.1 Генераль план

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районның «Арча шәһәре» муниципаль берәмлекенең
жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре

2. Проектлана торган район турында гомуми мәгълүмат —

Территорияне планслаштыру оешмасы

3.1 Территориянең заманча планслаштыру оешмасы

3.2 Территориянең архитектура-планлаштыру һәм функциональ-киңлек структурасын үстерүнен төп юнәлешләре буенча тәкъдимнәр

3.3 Шәһәр мөхите архитектура объектларын планлаштырып үстерү параметрларын билгеләү.

Проект тәкъдимнәре

Транспорт инфраструктурасы һәм территорияне транспорт белән тәэмин итү_

4.1 проектлау районның гомуми характеристикасы

Территорияне планлаштыру проектында транспорт инфраструктурасын үстерү буенча тәкъдимнәр УДС үсеше 4.3

4.4 Квартал эчендәге машина юлларын үстерү

4.5 Автомобильләрне саклау системасын оештыру

Жәяүлеләр хәрәкәте үсеше 4.6

5. Территорияне вертикаль планлаштыру һәм инженерлык эзерләү_ 13

_бяшләндөрү системасы

Халық саны, торак фонды һәм социаль инфраструктура

1 Халық саны һәм торак фонды

7.2 Социаль инфраструктура

7.3 Мәктәп һәм мәктәпкәчә учреждениеләр

проектлана торган микрорайон территорииесе балансы

9.Әйләнә-тирә мөхитне саклау

Территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр йогынтысыннан яклаутурындағы тәкъдимнәрне нигезләү. Граждан оборонысы һәм янғын куркынычсызлығы чаралары

10. Техник-икътисади күрсәткечләр

Проект материаллары составы:

1. Аңлатма

2. График материаллар

График материаллар

№ т/б	исеме	Маркировка	Масштаб
1.	Планлаштырылган структура элементының урнашу схемасы	ГП-1	1:10000
2.	Территорияне планлаштыру проектын эзерләү чорында территориядән заманча файдалану схемасы. Территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар чикләре схемасы.	ГП-2	1:2000
3.	Территорияне үстерунен планлаштыру каары схемасы.	ГП-3	1:1000
4.	Территорияне вертикаль планлаштыру һәм инженерлык эзерләү схемасы.	ГП-4	1:1000
5.	Территорияне яшелләндөрү схемасы	ГП-5	1:1000
6.	Урам-юл чөлтәрен оештыру схемасы һәм транспорт хәрәкәте схемасы	ГП-6	1:1000
7.	микрорайон территорииесен ызанлау схемасы	ГП-7	1:1000

3. График материаллар һәм аңлатма языу белән мәгълуматның электрон чыганагы (1 нөхчә).

Кереш

Татарстан Республикасы Арча районының Арча шәһәрендәге «Северный» микрорайонын планлаштыру һәм ызанлау проекти «Дмитриевның остаз архитекторы Н.М.» ЖЧЖ коллективы тарафыннан Локманов ИП Локманов белән 08.16 номерлы проект продукциясен булдыруга килешү нигезендә эшләнгән. 2016 елның 9 февраленнән ПР

Проект Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезләмәләрен үтәү белән эшләнде, Шәһәр төзелеше документларын, башка гамәлдәге закон һәм норматив документларны эшләү, килештерү, экспертиза һәм раслау тәртибе турында инструкция эшләнде.

Планлаштыру проектин эшләгәндә анализланганнар һәм материаллар исәпкә алынган:

- “Татинвестгражданпроект” ДУП эшләгән 2030 елга кадәр исәп-хисап срокына Арча шәһәренең үзәк өлешен планлаштыруның генераль планы һәм проекти,

- Татарстан Республикасы Арча районының “Арча шәһәре” муниципаль берәмлегенең жирдән файдалану һәм төзелеш идарәләре (2011 ел).

Проект ёстендә эш Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Башкарма комитетының инфраструктура үсеше бүлгеге биргән башлангыч материаллар нигезендә алып барылды.

Проект тубәндәгә проект срокларына үтәлде:

башлангыч ел - 2016 ел;

беренче этап (беренче чираг) - 2021 ел;

хисап срокы (хисап срокы) -2025 ел

Проектның төп нигезләмәләре

Проектның төп нигезләмәләре тубәндәгечә үтәлде:

- «Территорияне планлаштыру проекти» Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 42 статьясы белән;

Арча шәһәренең генераль планы белән.

Проект тубәндәгә төп максатларга ирешү күздә тотыла:

- территориядән файдалануның тотрыклы үсешен һәм нәтиҗәлелеген арттыруны тәэммин итү;
- проектлау территориясе планлаштыру структурасы элементларын аерып алу;
- планлаштыру структурасы элементларын планлаштырып үстерү параметрларын билгеләү;
- капиталь төзелеш объектлары, линия объектларын төзү һәм урнаштыру өчен билгеләнгән жир кишәрлекләре чикләрен билгеләү;
- территорияне үзләштерү чирагын билгеләү.

Проект белән 2021 елга кадәр микрорайонның көньяк-көнбатыш өлешендә аз катлы төзелеш территориясен өлешчә үзләштерү каралган. 2025 елга кадәр (исәп-хисап срокы) микрорайонны торак төркемнәре төзү һәм бөтен микрорайон территориясендә бинчы ижтимагый-эшлекле объектлар төзелешен тәмамлау юлы белән формалаштыруны төгәлләү күздә тотыла.

Төп төзелеш, жәмәгать мәдәни, сәүдә билгеләнешендәге, спорт һәм су ялы зоналарын ачыклау өчен, микрорайон участокларында 5 катлы төзелешне керте, 3 катлы торак йортлар белән каралган.

1.Булган шәһәр төзелеше документациясен анализлау

1.1 Генераль план

Арча шәһәре Казансу елгасының гүзәл сулы күшүлдүгү булган көнбатыш Предкамъеның төньяк өлеше үзәгендә урнашкан. Арча шәһәре - Арча муниципаль районы үзәге, Татарстан Республикасы башкаласыннан 60 км ераклыкта урнашкан. Авыл хужалыгы белән беррәттән, шәһәр һәм район икътисады сәнәгатьнең шактый югары үсеше белән характерлана.

Шәһәр отышлы транспорт-географик урыны белән аерылып тора. Шәһәрнең төп тышкы элементтәсе ТР ның башка районнары һәм РФ төбәкләре белән тимер юл һәм автомобиль транспорты белән гамәлгә

ашырыла. Шәһәр аша турдын-туры Казан-Малмыж территориаль әһәмияттәге автомобиль юлы уза. Шәһәр территориясендә «Мәскәү-Казан-Екатеринбург», Горький тимер юлы «Арча» тимер юл станциясе урнашкан.

Казансу елгасы Арча шәһәре территориясен ике районга - төньяк һәм көньяк районнарга бүлә. Төньяк район Казансу елгасының уң як ярында урнашкан, ул 90 нан 160 метрга кадәр булган тамгалы текә рельеф, төрле озынлыктагы һәм тирән чокырлар белән кискәләнгән. Көньяк район урнашкан Казансу елгасының сул як яры рельефының ныклы характеры бар. Табигаты шартлары Арча шәһәренең архитектура-планлаштыру структурасы үзенчәлекләрен билгели.

Арча шэхэрненең генераль планы проекты 2030 елга кадәр «Татинвестгражданпроект» ДУП шэхэрненең шэхэр төзелеше үсешенең төп принциплары һәм стратегик юнәлешләре нигезендә эшләнгән, ул Арча шэхэрненең шэхэр төзелеше үсеше концепциясе белән кабул итепләнгән.

1.2 Жирдэн файдалану һэм төзөлеш кагыйдэлэре

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районның «Арча шәһәре» муниципаль берәмлекенең жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, шәһәр генпланы нигезендә эшкәртелгән (2011), Арча шәһәренең территориаль зоналары, шәһәр төзелеше регламентлары билгеләнде.

Жирдэн файдалану һәм тәзелеш кагыйдәләре нигезендә проектлана торган территория С3 зонасына - маxсус билгеләнештәге яшелләндеру зонасына керә. Зона гамәлдәге нормативлар нигезендә санитар-яклау зоналарын оештыру һәм тәзекләндеру өчен билгеләнгән.

Әлеге территориядән санитар-яклу зоналарын булдыру кирәк болған объектларны алыш чыгу һәм А333 зоналарын қыскарту сәбәпле, АСПК зонасына әлеге территорияне индивидуаль торак йортлар һәм күпфатирлы торак йортлар белән 5 катка кадәр катнаш төзелеш зонасы белән күчерегә тәкъдим ителә.

Индивидуаль торак йортлардан, блокланган торак йортлардан торак районнарны формалаштыруның хокукый шартларын тээмин итү өчен биш блоктан һәм күп фатирлы торак йортлардан 5 катка кадәр, жирле әһәмияттәге социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте курсетү объектларын, инженерлык-транспорт инфраструктурасын урнаштырган килеш.

Күчмөсөн миљекне рөхсэт ителгэн файдалануныц төп төрлэрэ:

- хұжалық һәм житештеру билгеләнешендәге корылмаларсыз йорт яны жир кишәрлекләре булган индивидуаль торак йортлар;
  - күпфатирлы торак йортлар 5 катка кадәр;
  - кварталга якын жир кишәрлекләре булган блоклы торак йортлар иң күбе 5 блок;
    - даруханәләр;
    - торак йортларга төзелгән яисә торак йортларга естәп төзелгән беренчел ихтыяж товарлары кибетләре;
    - гомуми мәйданы 400 кв. м дан артмаган аерым бинада беренчел ихтыяж товарлары кибетләре;
    - торак йортларга төзелгән яисә торак йортларга күшүп төзелгән җәмәгать туклануы объектлары;
    - торак йортларга төзелгән яисә торак йортларга төзелгән көнкүреш хезмәте күрсәту объектлары;
    - мәдәният һәм сәнгатъ объектлары;
    - естәмә белем биры учреждениеләре (музыка, сәнгатъ, хореография, спорт мәктәпләре һәм студияләр h.b.);
    - торак йортларга төзелгән яисә торак йортларга күшүп төзелгән ижади осталханәләр, халык кәсепләре эшләнмәләре осталханәләре;
    - китапханәләр, архивлар;
    - ремонт осталханәләре һәм гаражлары булган торак-эксплуатация хезмәтләре;
    - элемтә бүлекләре, почта элемтәсе бүлекчәләре, телефон һәм телеграф станцияләре;
    - торак йортларга төзелгән һәм торак йортларга көйләнгән төрле оешмаларның офислары.

Рөхсөт ителгэн файдалануның төрле төрлэрэе:

- оранжереялар;
- гаражлар, жир асты гаражлары, жиңел автотранспорт стоянкалары;
- балалар мәйданчыклары, ял итү һәм спорт дәресләре өчен мәйданчыклар;
- хужалық мәйданчыклары;
- янгыннан саклау объектлары (гидрантлар, резервуарлар, янгынга каршы сулыклар h.b.);
- бакчалар, бакчалар, бакчалар.

Куллануның шартлы рөхсәт ителгән төрләре:

- балалар бакчалары, мәктәпкәчә тәрбия бирунен башка учреждениеләре;
  - гомуми белем бири учреждениеләре (башлангыч, урта (тулы) гомуми белем бири);
  - амбулатор-поликлиника учреждениеләре, диспансерлар;
  - балалар сөт кухнясының тарату пунктлары;
  - мунча, сауна;
  - кунакханәләр;
  - турай торак;
  - социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре, шул исәптән халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәкләре, картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар, балалар йортлары, приютлар, куну йортлары;
  - шифаханә мәктәпләре, мәктәп-интернатлар, коррекция мәктәпләре;
  - күльт биналары;
  - ашыгыч медицина ярдәме күрсәтү учреждениеләре һәм кан бири станцияләре;
  - гомуми мәйданы 400 кв.метрдан артык булган ваклап сату объектлары аерым торучы бинада;
  - аерым торган бинада жәмәгать туклануы объектлары;
  - аерым торган бинада көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары;
  - мунча, сауна;
  - гомуми мәйданы 1500 кв. метрдан артмаган ябык типтагы спорт һәм спорт-савыктыру комплекслары;
  - ачык типтагы спорт һәм спорт-савыктыру комплекслары;
  - аерым торучы бинада халык кәсепләренен иҗади остаханәләре, эшләнмәләр остаханәләре;
  - жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимиите органнары, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләр биналары;
  - финанс-кредит оешмалары;
  - ветеринария шифаханәләре, хайваннарны тоту станцияләре;
  - жиңел автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү станцияләре, санитар-яклау зонасын 50 м оештыру шарты белән, 5 постка кадәр (буяу-кул эшләреннән башка);
  - автоягулык салу станцияләре (жиңел автотранспортны ТРК саны 3 метрдан артмаган сыек ягулык белән ягулык белән ягулык салу өчен генә) 50 м булса, санитар-саклау зонасын оештыру шарты белән;
  - санитар-яклау зонасы 50 м булганда, автомобильләр юу ике постка кадәр.
- Жир кишәрлекләре һәм рөхсәт ителгән төзелеш параметрларының ин чик күрсәткечләре әлеге булеккә аларны эшләгән саен кертеләчәк. Рөхсәт ителгән төзелешнең чикле параметрларын эшләгәнчә, аларны билгеләү жир кишәрлекенең шәһәр төзелеше планының тиешле бүлеге белән гамәлгә ашырыла.

2. Проектлана торган район түрүндә гомуми мәгълумат

Проектлана торган микрорайон территориясе тауның төньяк районында урнашкан һәм 153 тән алып 136 метрга кадәр тамгалы текә рельеф белән характерлана. Проектлы микрорайон чикләнгән: төньяктан кыйммәт гомумшәһәр әнәмиятендәге (элеккеге Себер тракты), көнбатыштан - АСПК территориясе һәм элеккеге Кирзавод территориясе (индивидуаль төзелеш өчен ирекле территория), көнбатыштан - "Арскгаз" ЭПУ территориясе, көньяк яктан - Поперечная ур.

Проектлана торган территориядә элек балчык токымнары ятмаларын эшләү алып барылган, алар төзелеш материаллары житештерү өчен чимал буларак киң кулланылган. Территория нигездә төзелештән ирекле. Микротрның көньягында сүтelerгә тиешле берничә корылма бар.

Проект эшләп чыгарылган карьерларны өлешчә салу күздә тотыла, э карьерларның бер өлешен су белән тутырырга hәм декоратив буалар сыйфатында кулланырга тәкъдим ителә. Булган сак зонасы 3 м булган 0,4 кВ линиясе hәр якка жимерелергә тиеш.

Микрорайонда проектлана торган территория АСПК территориясе белән көнчыгыштан чиктәш, аның санитар-яклуа зонасы предприятие чилләреннән чыкмый.

Төньяк микрорайонда 100 метрлы санитар-яклуа зонасы булган АЗС предприятиесе hәм 50 метрлы санитар-яклуа зонасы булган автосервис урнашкан.

Көнбатыш яктан - «Арскгаз» ЭПУ предприятиесе, С33 50 метр.

Территория буенча 10 кВ лы 10 кВ лы С-3 линиясенең hәр ягына 10 м сакчы зонасы белән 2 линиясе, hәр якка 0,4 кВ линиясе сак зонасы белән 3 м лы hәр якка жимерелергә тиеш. Төньяк өлештә hәр якка 10 метр саклау зонасы булган югары басымлы газуткәргеч линиясе уза.

Чигенүнен төньяк өлешеннән гомумшәһәр әһәмиятендәге юлдан (элеккеге Себер тракты) югары басымлы газуткәргечнең саклау зонасы чиге буйлап 40 метр тәшкил итә.

3. Территориянең архитектура-планлаштыру оешмасы

3.1 Территориянең заманча планлаштыру оешмасы

Торак зонасын оештыру буенча проект тәкъдиме карала торган территориягә шәһәр төзелешен анализлау нәтижәләренә таяна. Яңа торак төзелеше Арча шәһәренең төньяк өлешендә ирекле территориядә тәкъдим ителә.

Хәзерге вакытта карала торган территория үзләштерү стадиясендә.

Микрорайонның көньяк өлешендә 2, 3 катлы алты торак йорт бар hәм 3 катлы торак йорт төзелә. Калган территория төзелештән ирекле.

3.2 Территориянең архитектура-планлаштыру hәм функциональ-пространство структурасын үстерүнен төп юнәлешләре буенча тәкъдимнәр

Проектлау процессында территориянең архитектура-планлаштыру hәм функциональ-киңлек оешмасының берничә варианты каралды.

Карау нәтижәләре буенча проект тарафыннан тубәндәге карап тәкъдим ителә.

Микрорайон территориясе транспорт урамнары белән ике торак төркемгә: микрорайонның көньяк hәм үзәк өлешләрендә hәм район hәм шәһәр әһәмиятендәге объектлар зоналарында буленә. 3 нче hәм 5 катлы торак йортлар төзу.

Микрорайонның төньяк-көнбатыш өлешендә спорт комплексы hәм балалар спорт зонасы урнашкан. ЛЭПның төньягында сәүдә үзәге урнашкан. Барлыкка килә торган сұлық зонасында көньяк-көнчыгыш өлешендә сәүдә үзәге, күпфункцияле эшлекле үзәк, туклану предприятиеләре урнаштыру тәкъдим ителә. Төньяк-көнчыгыш өлешендә - сәүдә үзәге hәм күп функцияле эшлекле үзәк.

3.3 Шәһәр мөхите архитектура объектларын планлаштырып үстерү параметрларын билгеләү. Проект тәкъдимнәре

Яңа торак төзелеше белән микрорайонда, торак төзелешенә максималь якынаю hәм норма белән каралган файдалану радиусларын тәэммин итү максатыннан, көндәлек ихтыяҗга хезмәт курсәту учреждениеләренең тулы комплексын урнаштыру күздә тотыла.

Проектлана торган территориянең hәр ике участогының проектлана торган объектлары параметрлары әлеге кишәрлекләрнең функциональ билгеләнешенә бәйле.

Торак төркемнәренең эчке пространствосы балаларның ял итү мәйданчыкларын, уен мәйданчыкларын, спорт белән шөгыльләнү, хужалык максатлары өчен мәйданчыклар, территорияне яшелләндерү, автомобильләрне вакытлыча саклау өчен тукталышлар урнаштыру өчен файдаланыла.

Микрорайон территориясендә эре габарит чүп-чар мәйданчыклары караплан.

Урам яғыннан торак төркемнәрдә сәүдә һәм социаль билгеләнештәге төзелешле-төзелмәле учреждениеләр караплан. Күпфункцияле билгеләнештәге аерым объектлар әлеге торак территориясендә яшәүчеләрне генә түгел, янәшәдәге торак территорияләрдә яшәүчеләрне дә тәэмин итү максатыннан проектлана.

Рекреация зонасы - торак микрорайонда яшәүчеләрнең яшелләндерелгән ял һәм күнел ачу зонасы - яшелләндерелгән бульвар, балалар өчен уен мәйданчыклары, шулай ук микрорайонның спорт өлешендә ял итүнен төрле парк кече формалары.

Яшел зона микрорайонның бөтен эчке кинлекен алыш тора һәм үзе белән буй-буй һәм аркылы жәяуге бәйләнешләр ярдәмендә торак төркемнәрен берләштерә.

4. Транспорт инфраструктурасы һәм территориягә транспорт хезмәте курсату

4.1 проектлау районның гомуми характеристикасы

Проектлана торган территория нигездә төзелештән азат. Только в южной части имеется небольшая группа 2-х, 3-х этажных жилых домов. Гамәлдәге торак төркеменең транспорт элементәсе Горький, Пушкин һәм Гагарин урамнары буенча Банковская магистраль торак урамнары (микрорайонның көнбатышында), Зур (көньяктарак) урамнары буенча тормышка ашырыла. Карапла торган территориядән төньяктарак гомумшәһәр әһәмиятendәге магистраль уза.

Планлаштырылган территориянең проектланган урамнары структурасы барлыкка килгән шәһәр төзелеше вәзгыйте белән аңлатылган. Проект шәһәрнең көньяк һәм көнчыгыш өлешләрендә булган урамнар һәм төньяк өлешендә гомумшәһәр әһәмиятendәге магистральгә чыгу юлы белән шәһәр үзеге белән тоташтыручы көньяктан төньякка таба жәяулеләр бульвары булган торак урамны салу тәкъдим ителә. Бу урамда микрорайон өчен дә, микрорайоннан тыш та мөһим булган төп хезмәт курсату объектлары формалаша.

Диколонналь торак урамының юнәлеше көньяк-көнчыгыштан төньяк-көнбатышка таба үтүче һәм аларга перпендикуляр торучы торак урамнарын (ЛЭП сак зоналары) электр тапшыру линияләре юнәлешенә бәйле. Урамнарында калган өлешләре асфальт өслекле.

Проектлау территориясендә урнашкан төзелеш объектларына килү квартал эчендәге машина юллары өчен нормалар буенча башкарылган юллардан утеп китү 5,5 м булачак. Бу кинлек машиналарга юл буендағы 1 рәткә машина күярга мөмкинлек бирәчәк. Квартал эчендәге керү, транспорт йөрү һәм жәяулеләр элементәсе чөлтәре микрорайон территориясендә объектлар белән танышуны һәм аларга хезмәт курсатуне тәэмин итә. Микрорайон территориясендә жәяулеләр хәрәкәте жәяулеләр юлы, тротуарлар буйлап бара.

Территорияне планлаштыру проектинда транспорт инфраструктурасын үстерү буенча тәкъдимнәр

Планировка проекти тарафыннан проектлана торган территориядә район һәм жирле урам-юл чөлтәрен үстерү районның тәкъдим ителә торган планлаштыру структурасына, халыкка җәмәгать транспорты белән хезмәт курсату ихтияжына һәм яшәү өчен үңайлы мохит булдыру кирәклегенә туры китерелә.

Транспорт инфраструктурасы - йөк һәм пассажир ташуга торак пунктларның ихтияжларын тәэмин итүче бердәм транспорт элементәләре һәм корылмалар системасы ул.

Проектлана торган микрорайонның транспорт структурасы шәһәрнең транспорт структурасы белән бәйле. Проектлана торган торак урамнары шәһәрнең гамәлдәге торак урамнарына: Зур урам, Банк урамы, шулай ук микрорайонның төньяк ягыннан узучы магистраль урамына чыгу юлы бар.

Генераль планда автомобилльләрне саклау һәм аларга техник хезмәт күрсәту корылмаларына ихтияҗны исәпләү өчен, мең кешегә 300 машинаны автомобилльләштерү дәрәҗәсе күрсәткече кабул ителә. СНиП нормативлары буенча, селитеб территорияләрендә һәм аларга янын урнашкан житештерү территорияләрендә индивидуаль жиңел автомобилльләрнең исәпләү санының кимендә 90% ын дайми саклау өчен гаражлар һәм ачык стоянкалар каралган.

4.3 Урам-юл чөлтәрен үстерү

Өлөгө проект каарлары Арча шәһәре Генераль планының күрсәтелгән каарларына нигезләнә, әмма проектлау территориясендә урам-юл чөлтәре урынын, трассировкаларын һәм параметрларын беркадәр төгәлләштереп.

Микрорайонда проектлана торган урамнар торак урамнар категориясенә керә. Урамнарының үтеп йөрү өлешләре киңлеге 3,5 метрга тигез булган ике полосалы - I - I VII - VII, 3,0 метр киңлектәге профильле - VIII - VII профильле.

Урамнарының аркылы профильләре микрорайонның транспорт схемасы сызыгында китерелгән. Кызыл сызыкларда урамнарының киңлеге: I-I -- 27,3 м, II-II - 42,8 м, III-III -- 20,2 м, IV-IV - 20,75 м, V-V - 30,0 м, VI-VI 18,1 м, VII-VII - 16,0 м, VIII-VIII-VIII = 18,0 м.

Светофор микрорайонның төньяк ягыннан шәһәр әһәмиятendәге магистраль урам белән бульвар белән төп урам киселешендә билгеләнә.

4.4 квартал эчендәге машина юлларын үстерү

Гомуми файдаланудагы квартал эчендәге машина юлларының киңлеге 5,5 метр. Барлық тәкъдим ителгән чараларны гамәлгә ашыру нәтижәсендә проектлау территориясе чикләрендә квартал эчендәге машина юллары, жәяүлеләр элемтәләре системасы халыкның һәм килучеләрнең мәнфәгатьләрен канәгатъләндөрәчәк. Ул автотранспорт һәм жәяүлеләргә уңайлы хәрәкәт итәргә мөмкинлек бирәчәк. Юллар, автомобилльләрне саклау мәйданчыклары, жәяүлеләр өчен юллар каты, асфальт-бетон өслекле булачак.

4.5 Автомобильләрне саклау системасын оештыру

Территориядә индивидуаль транспортны саклау түбәндәгечә башкарыла:

- ачык автостоянкаларда (вакытлыча саклау),
- урамнарда юл кыры буйлап (вакытлыча һәм дайми саклау),
- катнаш парковкаларда (вакытлыча саклау),
- йорт яны территорияләрендә (вакытлыча саклау).

Микрорайон территориясен чикли торган һәм аның буйлап уза торган урамнар участоклары жиңел автомобилльләрне вакытлыча саклау, буй-буй яки аркылы урнаштыру өчен кулланыла ала.

Микрорайонда халык саны киләчәктә 921 кешене тәшкил итә. Микрорайонда фатирлар саны 542 булачак.

Торак территориясе чикләрендә һәм йорт яны территорияләрендә жиңел автомобилльләрне вакытлыча саклау (парковкалау) өчен ачык мәйданчыклар (кунаклар автостоянкалары) каралган.

Машина урыннарының исәп-хисап саны «Шәһәр Арча» муниципаль берәмлекен шәһәр төзелешен проектлауның 62 нче таблицасы нигезендә уңайлы торак фонды категориясенә бәйле рәвештә 87 м/урин кабул ителә. Проект тарафыннан торак йортларның социаль тибы кабул ителде.

Торак йортларның социаль тибында автомобилльләрне дайми саклау урыннары саны гомуми мәйданнның 100 кв. метрына 1,4 м/урин күләмендә кабул ителде.

Микрорайонда торак фондының гомуми мәйданы 28727 кв. м. булғанда автомобильдерне дайми саклау өчен урыннар саны 402 м/урын тәшкил итәчәк. Исақ-хисап санын 90% тәэмін иткән очракта, урыннар саны 362 м/урын тәшкил итәчәк.

Проект буенча 116 машина урыны, автотранспортны вакытлыча саклау өчен кунакчыл автостоянкалар кабул ителгән (87 м/м нормалары буенча).

Приобъектлы автостоянкалар 415 м/м, шул исәптән микрорайоннан тыш әһәмияткә ия 379 м/м. Машина урыннарының гомуми саны 531 м/урын тәшкил итәчәк.

Машина урыннарының гомуми санын исәпкә алып, жиңел автотранспортны 1 фатирга саклау өчен урыннар саны 0,98 машина урыны/фатир тәшкил итәчәк.

Бу ихтыяжлар ачык автостоянкалар оештыру, машина кую урыннары өчен юлларны жимерү һәм юл кырые буйлап урамнарны жимерү хисабына канәттәләндәреләчәк.

Урамнарның йөрү өлешиләре буйлап, хезмәт күрсәтү объектларында һәм жәмәгать өчен билгеләнгән объектларда автомобиль транспортты тукталышлары оештырылган. Торак йортларда шәхси транспорт автостоянкалары һәм кунакчыл автостоянкалар оештырылган.

4.6 Жәяулеләр хәрәкәтен үстерү

Жәяулеләр өчен уңайлы болу һәм жәяулеләр уңайлылыгын яхшырту максатларында, проект тарафыннан тәкъдим ителә:

1. Көньяктан төньякка таба уза торган төп урам буйлап жәяулеләр бульварын оештыру.
2. Ике як буйлап барлық юл буйларында жәяулеләр өчен юллар һәм тротуарлар оештыру.
3. Квартал эчендәге жәяулеләр өчен юллар салу.
4. Микрорайон эчендәге машина юллары буйлап тротуарларны оештыру һәм төзекләндеру.

5. Территорияне вертикаль планлаштыру

Вертикаль планировканың бурычы - проектлана торган өслеккә уклоннар биру, алар түбәндәгеләрне тәэмін итә:

- жир өсте сularын чыгару;
- транспорт һәм жәяулеләр хәрәкәтенең үнай һәм куркынычсыз шартлары;
- төзелеш өчен территорияләр әзерләү;
- жир асты чөлтәрләрен салу, төзелә торган территорияләрне төзекләндеру;
- жирлекнең үнайсыз шартлары булғанда рельеф оештыру.

Территорияне вертикаль планлаштыру һәм инженерлык әзерләү схемасы территорияне үстерүне планлаштыру схемасы нигезендә 1:1000 масштабында үтәлде. Территорияне вертикаль планлаштыру һәм инженерлык әзерлеге схемасы урам күчәрләренең биеклеген билгели. Урамнар киселешендә, буй профиль борылыш урыннарында билгеләр билгеләнде.

Биеклек бөтен урамнар буйлап масштабта рөхсәт ителә торган төгәллек белән ясалган. Гамәлдәге төзелешле урамнарның биеклеге юл өлешен саклау һәм аның тирәсендәге территория белән бәйлелекне исәпкә алып хәл ителде.

Урамнарың күчәрләре буйлап алга таба тайпышлар 0,003 дән 0,009 га кадәр үзгәрә. Озын уклоннар вакытында 0,005 тән кимрәк юл өлеше лоткасы буенча пычкы сыман профиль каралган.

Вертикаль планлаштыру һәм инженерлык әзерлеге схемасы M: 1:1000 дә үткәрелгән геоподоснов- та кызыл горизонтальләрдә үтәлгән. Проект тамгалары өслек өслегенә туры килә. Рельефның очышы проект горизонталлары белән 50 см дан. Балтыйк биеклекләре системасы.

Жир өсте сularын су белән чыгару планлаштырылган территориядән читкә чыгарылуучы юллар лотоклары буенча оештырылган.

Проектлана торган юлларның, тротуарларның һәм паркинг мәйданчыкларының озаклап тайпышлы СП 42.13330.2011 (8 нче таблица) таләпләренә туры килә.

Урамның аерым элементларының чираттагы авышлыклары түбәндәгеләр тарафыннан кабул ителде:

- йөрү частиләры өчен 0,020 – 0,025;
- тротуарлар өчен 0,015 – 0,020.

Кызыл сыйыкларга якын төзелә торган территорияләрне вертикаль планлаштыру проектлауның алдагы стадияләрендә урам һәм юллар буенча бирелгән проект тамгаларына бәйләү белән эшләнәчәк. Жир өсте сularын жибәрү юл өлеше лотоклары ягына авышу юлы белән һәм аннан соң янгыр сularы коя торган коеларга жибәрелә.

6. Яшелләндерү системасы

Хәзерге халәт

Хәзерге вакытта проектлана торган территориядә яшел утыртмаларның оешкан системасы юк. Участокны үзләштерү башланды. Усемлек капламында болын үләнчел үсемлекләре өстенлек итә.

Проект каары

Яшел утыртмаларның бербөтен һәм өзлексез системасын формалаштырганда түбәндәгә бурычлар хәл ителергә тиеш:

- Эйләнә-тирә мохитне сәламәтләндерү;
  - халыкның үцайлы яшәвен һәм ялын тәэмин иту;
  - проектлана торган территориянең ландшафтын баству;
  - Планлаштырылган һәм куләмле-киңлек структурасын төзүдә яшел утыртмаларның катнашуы.
- Карала торган территорияне яшелләндерүнен проектлаганда түбәндәгеләрне каарга кирәк:
- барлык корылмалар һәм мәйданчыклар белән жәяүлеләр өчен үцайлы элемтәләр;
  - торак йортларга, балалар учреждениеләренә килү мөмкинлеге;
  - биналарны шау-шудан һәм тузаннан изоляцияләү;
  - жәйге чорда мәйданчыкларның һәм жәяүлеләр өчен юлларның бер өлеше югалу;
  - үсемлекләрдән матур композицияләр булдыру һәм башкалар.

Усемлекләр төрләрен сайлаганда аларның планировка структурасын билгеләүче факторларның берсе - территорияләрнең функциональ билгеләнеше.

Проектлана торган мәйданда яшелләндерү процессына карата билгеле бер таләпләргә ия зоналар билгеләнә:

- ижтимагый-эшлекле зона (административ биналарны, сәүдә һәм күнел ачу үзәкләрен яшелләндерү күздә тотыла) һәм гомуми куллану зонасы (скверлар, бульварлар оештыру күздә тотыла). Әлеге зоналар чикләрендә гомуми файдаланудагы яшел утыртмалар проектлана;
- торак зоналары (йорт эчендә яшелләндерү, балалар учреждениеләре территорияләрен яшелләндерү күздә тотыла). Әлеге зона чикләрендә чикләнгән файдаланудагы яшел утыртмалар проектлана;
- транспорт инфраструктурасы зонасы (юл өлеше белән тротуар арасындагы махсус полосаларда - урам яшелләндерү күздә тотыла). Әлеге зона чикләрендә махсус билгеләнештәге яшел утыртмалар проектлана.

Микрорайон территорияссе чикләрендә төрлс билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлығы кимендә 25% булырга тиеш, микрорайонда яшәүчеләрнең гомуми файдаланудагы яшел үсентеләр белән тәэмин ителеш күрсәткече 6,1 кв. м/кеше исәбеннән кабул ителә.

Проектта 2,75 кв. м/кеше куләмендә яшел утыртмалар белән тәэмин иту карапган.

Проект белән торак төркемнәре утыртмалары тарафыннан формалашкан яшел утыртмаларның өзлексез системасын булдыру тәкъдим ителә. Яшел утыртмаларның өзлексез системасы барлык планлаштыру элементлары арасында үцайлы яшелләндерелгән жәяүле элемтәләрне тәэмин итәргә тиеш

Микрорайонда перспективалы яшелләндерүнен нигезен электр тапшыру линияләре буендагы бульвар һәм яшел полоса тәшкүл итәчәк. Проект шулай ук санитар-яклау зоналары чикләрендә яшелләндерү полосаларын булдыру каралган.

Рекреация зонасы - торак микрорайонда яшәүчеләрнең яшелләндерелгән ял һәм күнел ачу зонасы - яшелләндерелгән бульвар, балалар өчен уен мәйданчыклары, шулай ук микрорайонның спорт өлешендә ял итүнен төрле парк кече формалары.

Яшел зона микрорайонның бөтен эчке киңлеген алыш тора һәм үзе белән буй-буй һәм аркылы жэяүле бәйләнешләр ярдәмендә торак төркемнәрен берләштерә.

Яшелләндерү эшләрен башкарганда, туфрак-климат шартларына җайлашкан утыртмаларның жирле токымнарын кулланырга тәкъдим ителә.

Бакчаларда һәм паркларда ылышлы һәм яфраклы токымнардан катнаш утыртмалар булдырырга тәкъдим ителә. Мондый утыртмалар киң һәм төрле декоратив мөмкинлекләргә ия һәм шул ук вакытта төтенгә, корым һәм газларга каршы ныклы.

Билгеләнгән проект тәкъдимнәре нәтижәсендә шәһәрне яшелләндерүнен гомуми мәйданы сизелерлек артачак һәм, димәк, гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары мәйданы шактый артачак. Яшел утыртмаларның мәйданы 2,75 гектар тәшкүл итә.

7.Халык саны, торак фонды һәм социаль инфраструктура_Тос326669746

7.1 Халык саны һәм торак фонды

Жир кищәрлегенең мәйданы

проектлана торган территория чикләрендә

Микрорайон территориясе (торак)

- 8,47 га

Торак фондның гомуми мәйданы

- 28727,00 кв. м

Хисап срокына тәэммин ителеш нормасы

-

Микрорайонда халык исәп-хисап срокына

-

Гайлә сәләте коэффициенты

- 3,56 кеше.

Микрорайонда фатирлар саны

- 542 квартиrlар

Халыкның тыгызлығы

- 109,00 чел/га.

Хәзерге вакытта микрорайон территориясенең көньяк өлешен үзләштерү башланды. Яна торак төzelеше төрле типтагы торак йортлар төзү күздә тотыла. Катлар буенча - 3, 5 катлы йортлар. Күпфатирлы торак йортлар индивидуаль проектлар буенча кирпеч башкаруда тәкъдим ителә. Уңайлылык дәрәҗәсе буенча - Социаль торак.

Халык саны торак төzelеше күләмнәрнән һәм торак белән тәэмmin ителешнен уртacha күрсәткечләрнән чыгыш билгеләнә. Халык санын исәпләү өчен микрорайон буенча торак белән тәэмmin ителешнен уртacha күрсәткече кешегә 31,2 м кв. күләмнәндә кабул ителә ($28727 : 31,2 = 921$ чел).

Квартал төzelеше коэффициенты - барлык биналарның һәм корылмаларның төzelеш мәйданнары суммасының тулаем квартал мәйданына карата мәнәсәбәте, ул 5 нче таблицада (урта катлылык өчен 3-5 кат 0,25 тән артмаган) кабул ителергә тиеш, ТР НГП - $31101 : 259600 = 0,12$. (4 нче күшүмтә Татарстан Республикасының шәһәр төzelешен проектлау Нормативлары).

Микрорайонның торак зонасы түбәндәгә территорияләрдән тора:

- автомобиль кую өчен мәйданчыклар;

- физкультура һәм спорт корылмалары;

торак биналар;

- яшел утыртмалар;

- өлкәннәр өчен ял итү өчен;

- мәктәпкәчә һәм кече яштәге балалар уеннары өчен мәйданчыклар;
  - мәйданчыкта этләр йөрту өчен мәйданчыклар;
- юлларны, тротуарларны, хужалык мәйданчыкларын.

Микрорайонның ижтимагый зонасына түбәндәгеләр керә:

- балалар бакчалары;
- учреждениеләр һәм хезмәт күрсәту предприятиеләре.

7.2 Социаль инфраструктура

Хезмәт күрсәту объектларының булуы һәм төрлелеге, аларның пространстволы, социаль һәм икътисадый яктан һәркем файдалана алырлык булуы халыкның тормыш сыйфатының мәһим курсәткече булып тора. Проектлау территориясе чикләрендә халыкның эшлекле активлыгына хезмәт күрсәту предприятиеләре - офис биналары, жәмәгать туклануы учреждениеләре, шулай ук сәүдә-кунел ачу һәм рекреация-спорт комплекслары урнашачак.

Хезмәт күрсәту учреждениеләрен урнаштыру өчен аерым объектлар тәкъдим ителә. Көндәлек һәм вакытлы хезмәт күрсәту объектларының урнашуы якындағы территорииядә урнашкан тиешле хезмәт күрсәту төрләре объектларының сыйдырышлылығын исәпкә алып китерелгән.

«Шәһәр Арча шәһәре» муниципаль берәмлекенең шәһәр төзелешен проектлау нормативлары» 4 нче таблицасы буенча көндәлек (якынча) хезмәт күрсәтүнен социаль әнәмиятле объектлары белән минималь тәэмин ителешнең исемлеге һәм исәп-хисап күрсәткечләре кабул ителде.

7.3 Мәктәп һәм мәктәпкәчә учреждениеләр

Мәктәпкәчә балалар учреждениесе микрорайон территориясендә 300 м хезмәт күрсәту радиусында урнашкан. Балалар учреждениеләренә исәп-хисап 42.13330.2011 Кагыйдәләр жыелмасы таләпләре буенча үтәлгән. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзу төзеп бетерү. СНиП актуаль редакциясе 2.07.01-89*

Микрорайонда халык саны 921 мең кеше исәпләнә, демографияне исәпкә алып, $100 \times 0,921 = 92$ таләп ителә.

Гомуми белем бирү учреждениеләре (100% лы балалар 1000 кешегә 180 урын кабул ителә) $180 \times 0,921 = 166$ урын. Кирәклө мәктәп урыннары якындағы мәктәпләр белән тәэмин ителә.

Микрорайонга хезмәт күрсәту объектлары исемлеге

№ п/п	Хезмәт күрсәту объектлары аталышы	Сыйдырышлылык	Колич.
1	Мәктәпкәчә балалар учреждениеләре (1000 кешегә 100 урын) $100 \times 0,92 = 92$	1 урын	140
2	Мәктәпләр (1000 кешегә 180 урын) $180 \times 0,921 = 166$	1 урын	166
3	Аптека	1 объект	1
4	Сөт кухнясының тарату пунктлары	1 объект	1
5	Мәдәни-массакүләм эш, ял итү һәм һәвәскәр эшчәнлек өчен биналар	1 объект	1
6	Био заллары	1 объект	1
7	Клублар	1 объект	1
8	Кинотеатрлар	1 объект	1
9	Видеозаллар, аттракционнар заллары	1 объект	1
10	Яссы спорт корылмалары территориясе	Мең кв. м	2,4

11	350 x 0,921 = 322 спорт заллары	кв. м.	322
12	Көндәлек хезмәт күрсәту спорт-тренажер залы 80 x 0,921 = 74	кв. м.	74
13	Балалар-яшүсмөрләр спорт мәктәбе 10 x 0,921	кв. м.	10
14	Бассейн (гомуми файдаланудагы ябык 75 x 0,921 = 69	кв.м су көзгесе	69
15	Сәүдә объектлары, шул исәптән: киосклар, павильоннар, кибетләр, сәүдә үзәкләре, сәүдә комплексләры, ваклап сату базарлары 486 x 0,921 = 448 шул исәптән:	кв. м. мәйдан	448
16	шул исәптән: 148 x 0,921 = 136 азық-төлек товарларын сату буенча	Торг. мәйданы кв. м	136
17	азық-төлек булмаган товарларны сату буенча 338 x 0,921 = 311	Торг. мәйданы кв. м	311
18	Жәмәгать туклануы предприятиесе 40 x 0,921 = 37	1 утырту урыны	37
19	Халыкка көнкүреш хезмәте күрсәту предприятиеләре 5 x 0,921 = 5	1 эш урыны	5
20	Кер юу предприятиесе (фабрика-кер юу) 110 x 0,921 = 101	кг/смена	101
21	Химик чистарту предприятиеләре 7,4 x 0,921 = 7	кг/смена	7
22	5 x 0,921 = 6 сәламәтләндөрү комплексы	1 урын	6
23	Торак-эксплуатация оешмалары: микрорайонга	1 объект	1
24	Банк, контора, офис, коммерция-эшлекле объект	1 объект	1
25	Булек, банк филиалы	1 объект	1
26	Элемтә булеге	1 объект	1

Яңа торак төзелеше белән микрорайонда, торак төзелешенә максималь якынаю һәм норма белән каралган файдалану радиусларын тәэмин итү максатыннан, көндәлек ихтыяжга хезмәт күрсәту учреждениеләренең тулы комплексын урнаштыру күздә тотыла.

Проектлана торган территориянең һәр участогының проектлана торган объектлары параметрлары әлеге кишәрлекләрнең функциональ билгеләнешенә бәйле.

Торак төркемнәренең эчке пространствосы балаларның ял итү мәйданчыкларын, уен мәйданчыкларын, спорт белән шөгыйләнүү, хужалык максатлары өчен мәйданчыклар, территорияне яшелләндөрү, автомобилльләрне вакытлыча саклау өчен тукталышлар урнаштыру өчен файдаланыла.

Микрорайон территориясендә эре габа-рит чүп-чары мәйданчыклары каралган.

Урам яғыннан торак төркемнәрдә халыкка социаль, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәту, даруханәләр, банклар, салоннар булекчәләре, офис биналары, жәмәгать туклануы учреждениеләре, шулай ук сәүдә-куңцел ачу һәм рекреация-спорт комплекслары каралган.

Күпфункцияле билгеләнештәге аерым объектлар әлеге торак территориясендә яшәүчеләрне генә түгел, яңешәдәге торак территорияләрдә яшәүчеләрне дә тәэмин итү максатыннан проектлана.

Хезмәт күрсәту объектларының булуы һәм төрлелеге, аларның пространстволы, социаль һәм икътисадый яктан һәркем файдалана алырлык булуы халыкның тормыш сыйфатының мәним күрсәткече булып тора. Проектлау территориясе чикләрендә халыкның эшлекле активлыгына хезмәт күрсәту предприятиеләре урнашачак.

Хезмәт күрсәту учреждениеләрен урнаштыру өчен аерым объектлар тәкъдим ителә. Көндәлек һәм вакытлы хезмәт күрсәту объектларының урнаштуы якындағы территориядә урнашкан тиешле хезмәт күрсәту төрләре объектларының сыйдырышлылығын исәпкә алыш китерелгән.

Микрорайон территориясендэ көндөлек (якынча) хезмәт күрсәтүнен социаль әһәмиятле объектлары белэн минималь тәэммин ителешнен исемлеге hәм исәп күрсәткечләре «Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары» 26 нчы таблицасы буенча кабул ителде.

8. Проектлана торган микрорайон территориисе балансы

Территория балансы

№ т/б	исеме	Мәйданы, га
1	Проектлана торган территория чикләрендә жир кишәрлеге мәйданы	25,96
2	Кызыл сыйыклар чикләрендә участок территориисе	21,04
3	Микрорайоннан тыш әһәмияттәге территория, шул исәптән:	11,52
	- Сәүдә-куңел ачу зоналары	3,58
	- спорт зонасы	5,11
	- коммуналь хезмәт күрсәтү зонасы	2,13
	юллар, тротуарлар	2,47
	- яшел утыртмалар	3,89
	- саклау hәм санитар-яклау зоналары	7,22
	- учреждениеләр hәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре	1,30
4	Микрорайонның торак территориисе, шул исәптән:	8,47
	- торак йортлар белэн төзелеш	1,339
	- мәктәпләр участоклары	-
	- мәктәпкәчә мәгариф оешмалары участоклары	0,512
	- учреждениеләр hәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре	0,193
	- спорт мәйданчыклары	0,166
	- балалар мәйданчыклары	0,111
	- хужалык мәйданчыклары	0,058
	- тыныч ял иту өчен мәйданчыклар	0,017
	үтешләр, тротуарлар, сайлыклар	3,211
	- яшел утыртмалар	2,75
5	Кунак машина кую урыннары	116
6	объектн яны машина кую урыннары шул исәптән микрорайоннан тыш әһәмияттәге	415 379

9. Эйләнә-тире мохитне саклау

Территорияне табигый hәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр йогынтысыннан яклау түрүндагы тәкъдимнәрне нигезләү. Граждан оборонысы hәм янтын куркынычсызлыгы чараплары.

Рельефны яклау чараплары. Рельефны яклау максатларында генераль план тубәндәгеләрне тәкъдим итә: территориянен ёске агымын жентекләп оештыру; тирән рытвиналарны, промоиннарны бетерү.

Төзелеш объектларының эш документларын эшләү стадиясендә конкрет мәйданнарның геологик-литологик төзелешен төгәлләштерү максатыннан, hәр конкрет очракта инженер-геологик тикшеренуләр уткәрергә кирәк.

Атмосфера навасын саклау чарапары. Атмосферага ЗВ чыгарылмаларының күләмен кыскарту максатларында планировка проекты тарафынан комплекслы архитектура-планлаштыру чарапарын үткөрү тәкъдим ителә, алар түбәндәгеләрне күз алдында тота:

- жилләрнең өстенлек итүче көньяк һәм көньяк-көнбатыш юнәлешләрен исәпкә алыш, торак массивларның дөрес урнашуы;
- торак төzelеше янында урнашкан житештерү объектларының С333333ын исәпкә алыш, торак урнаштыру;
- транспорт системасын оптимальләштерүгә;
- микрорайон территориясен һәм санитар-яклау зоналарын яшеллеккә чыдам яшел утыртмаларның пылегаз токымнары белән тулысынча яшелләндерү.

Территорияне калдыклар белән пычранудан яклау чарапары. Планировка проекты белән көнкүреш калдыкларын жыю, алыш китү һәм утильләштерү системасын оптимальләштерү, территорияне санитар чистарту чарапары каралган:

- каты калдыклардан секция торак төzelешендә унитар ысул белән чистарту;
- территорияне рекультивацияләү үткәрлгән рәхсәтsez чүплекләрне бетерү;
- каты көнкүреш калдыкларын махсуслаштырылган полигонга озату;
- Күпербаш авылы районында проектлана торган кар чистарту машиналары ярдәмендә шәhәр территориясен кардан һәм боздан чистарту

тавыштан саклау чарапары. Түбәндәге чарапарны үткөрү зарур:

- торак төzelеше янындағы предприятиеләргә һәм оешмаларга - шау-шу чыганакларына, 33 проектларын эшләгендә тавыш дәрәжәсен киметү буенча технологик чарапар эшләнергә тиеш;
- транспорт хәрәкәтен торак төzelеше территориясе буйлап уза торган юллардан йөк автотранспортның чыгару белән оптимальләштерү, эйләнгеч юл төзү;
- тәрәзәләрнең тавыш изоляциясе;

Халыкны электр магнит нурланышыннан яклау чарапары. Электр-магнит нурланышы чыганакларының йогынтысын киметү максатларында генераль план белән электр белән тәэммин итү системасы объектларының һәм ЛЭП буендағы саклау коридорларының санитар-яклау зоналарын оештыру күздә тотыла.

Микрорайон территориясенең төньяк өлешендә ЛЭП 10 кВ ның ике линиясе уза, алар буенча яшел полоса төзеп һәр якка 10 метр коридорлар урнаша. Микрорайон территориясе буйлап узучы 0,4 кВ электр тапшыру линиясе демонтаж узарга тиеш.

Шулай ук микрорайонның төньяк өлешендә һәр якка 10 метр саклау зонасы булган югары басымлы газуткәргечнең ике жебе уза.

Микрорайонның көньяк өлешендә һәр якка Зэр м саклау зонасы булган канализация линиясе уза.

Территориянең табигый-экологик каркасын булдыру. Табигать-экология каркасын төзу табигый һәм яшелләндерелгән территорияләрнең территориаль өзлексез системасы рәвешендә гамәлгә ашырыла.

Төньяктан көньякка таба проектлана торган бульвар проектлана торган микрорайон территориясен тоташтыра торган экологик коридор булып тора, ул проектлана торган микрорайон территориясен, Зур (көньяк-көнчыгыш юнәлеше) урамына, э алга таба Казансу елгасы яры белән тоташтыра. Шул рәвешле, табигый киңлекләрнең бердәм системасына кертелә.

Территорияне санитар чистарту. Каты калдыклардан чистарту йортларда һәм урамнарда коры чүп-чар жыюны оештыру юлы белән тәкъдим ителә. Утильне утильләштерү оешмалары чыгара, э азык-төлек калдыклары терлек симертугә жибәрелә. Торак йортлардан һәм учреждениеләрдән Мусор булган каты көнкүреш калдыклары полигонына чыгарыла.

Урамнарны һәм мәйданнарны жыештыру буенча түбәндәгә эшләр башкару тәкъдим ителә:

- тротуарларны һәм паркларда һәм бульварларда кулдан себерү;

- махсус машиналар ярдэмендэ камиллэштерелгэн өслекле урамнарың юл өлешендэ себерү һәм су сибү;
- тротуарларга һәм паркларда һәм бульварларда су сиптерү краннарыннан шланглар ярдэмендэ кулдан су сиптерү.

ГО чаралары Бүлек РФ Шәһәр төзелеше кодексы таләпләре нигезендә үтәлгән, эшләгәндә таләпләр исәпкә алынган:

“Гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары. Шәһәр һәм авыл жирлекләре өчен гадәттән тыш хәлләрне кисәту чаралары» шәһәр төзелеше документациясе.

(СП11-112-2001);

- СП 165.1325800.2014 «Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар»;

- «Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында» 21.12.94 номерлы Федераль закон;

Бүлекне эшләүнәң төп максаты - тыныч һәм сугыш вакытының экстремаль шартларында югалтуларны һәм жимәрелүләрне киметүгә юнәлтелгән тәкъдимнәр бири һәм территорияне перспектив үстерү буенча кабул ителгән архитектура-планлаштыру каарларына ГО позициясенән бәя бири.

Гадәттән тыш хәл (ЧС) - авария, куркыныч табигый күренеш, һәлакәт, стихияле бәла-каза нәтижәсендә килеп туган шартлар, алар кеше корбаннарына, кешеләрнең сәламәтлегенә яки әйләнә-тире мохиткә зыян китеrerгә мөмкин, шактый материал югалтулар һәм кешеләрнең тормыш эшчәнлеге шартларын бозу нәтижәсендә барлыкка килгән.

Гадәттән тыш хәлләрне кисәту - гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычын максималь киметүгә, шулай ук кешеләрнең сәламәтлеген саклап калуга, барлыкка килгән очракта әйләнә-тире мохиткә зыян күләмнәрен һәм матди югалтуларны киметүгә юнәлдерелгән чаралар комплексы.

Халыкны яклау. Хәрби вакыт шартларында хәзерге заман коралын заарлый торган факторлардан халыкны яклау гражданлык оборонасының төп бурычы булып тора. Уртак предприятие нигезендә 165.1325800.2014 һәм Хөкүмәт органнарының директив күрсәтмәләре нигезендә квартал территориясендә яшәүче һәм эшләүче хезмәткә сәләтле барлык халык якланырга тиеш. Хезмәткә сәләтsez халык гражданнар оборонасы планнары буенча алдан ук шәһәр яны зонасына эвакуацияләнергә тиеш.

Эшләүче сменалар эш урыны буенча яшеренәләр. Хезмәткә сәләтле халыкны ялауның төп ысулы - ИТГО таләпләрен исәпкә алыш жиһазландырылган саклау корылмаларында яшеренү.

Халык санына исәпләүләр буенча 998 кеше булачак.

Хәбәр итү. Хезмәткә сәләтле халыкны һәм эшли торган сменаларны ялауның нәтижәлелеге дошманның сугыш вакытында кинәт һәжум итүендә, яисә химик һәм шартлаучан матдәләр белән эшләүче объектларда аварияләр һәм һәлакәтләр вакытында территорияне йоктыру куркынычы янаганда аларның үз вакытында хәбәр итүенә бәйле.

Хәбәрнең берничә ысулы бар:

- радио, телевидение кулланып;
- яңғыравыклы элементең күчмә чаралары;
- гомумшәһәр хәбәр итү чөлтәренең стационар җайланмалары ярдәмендә, аларны урнаштыру берберсеннән 500 м интерваллы урамның бөтен дәвамында тәкъдим ителә.

Янгынга каршы чаралар. Янгынга каршы чаралар гражданнар оборонасының хәрби чорда эшләүнен тотрыклилыгын тәэмүн итә торган инженерлык-техник чараларының аерылгысыз өлеше булып тора. Аларның мөһимлеге янгыннары тыныч вакытта да, сугыш вакытында да массакуләм заарлану учакларында китеrerгә мөмкин булган зыян күләме белән билгеләнә. Проектлана торган территориядә шартлату куркынычы янаган яңа объектлар төзу планлаштырылмый, андый объектлар чиктәш территорияләрдә дә юк.

Гамәлдәге һәм проектлана торган урам-юл чөлтәре янгын сүндерү, коткару һәм авария техникасы биналарына һәм корылмаларына үнайлы килү юлларын тәэмүн итә. Су үткәргечнәң барлык

линияләрендә тышкы янгын сүндерүне тәэмин итү өчен, аларга һәм су үткәрү коеларына керү юлларын тәэмин итеп, янгын сүндерү гидрантлары урнаштыру тәкъдим ителә.

Транспорт чөлтәре һәм эвакомеропия. Транспорт чөлтәренә ГО нормаларының төп таләпләре "максус чорда" күчерелә торган һәм эвакуацияләнә торган халыкны, мәһим хәрби һәм халык хужалыгы йөкләрен, шулай ук коткару һәм кичектергесез авария-коткару эшләрен оештырганда һәм алыш барганда йөк ташуны тәэмин итүгә кайтып кала. Гамәлдәге урам-юл чөлтәре тулаем алганда ИТМ ГО нормаларына туры килә.

10. Техник-икътисади курсэткечләр

Төп техник-икътисади курсэткечләр

№ п/п	Курсэткеч исеме	Бердәмлек үлчәнгән.	
1	2	3	4
1	Территория		25,96
2	Кызыл сыйыклар чикләрендә урнашкан территория	га	21,04
3	микрорайоннан тыш эһәмияттәге территория Шул исәптән:		11,52
	Сәүдә-куңел ачу зоналары	га	3,58
	Спорт	га	5,11
	Коммуналь хезмәт күрсәтү зонасы	га	2,13
	Юллар, тротуарлар	га	2,47
	Яшел утыртмалар		3,89
	Саклаулы һәм санитар-сак зоналары		7,22
	Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре	га	1,3
4	Торак территориясе Шул исәптән:	га	8,47
	Торак йортлар салу	га	1,339
	Мәктәпләр участоклары	га	--
	Мәктәпкәчә балалар учреждениеләре участоклары	га	0,512
	Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре	га	0,193
	Спорт мәйданчыклары	га	0,166
	Балалар мәйданчыклары	га	0,111
	Хужалык мәйданчыклары	га	0,058
	Проездлар, тротуарлар, үсентеләр	га	3,211
	Яшел утыртмалар	га	2,75
	Кунак машина кую урыннары	м/м	116
	Ашыгыч машина кую урыннары	м/м	415
	Шул исәптән: микрорайоннан тыш эһәмияттәге	м/м	379
5	Халык		
5.1	Халык саны	кеше	921
5.2	Халыкның тыгызлыгы	кеше/га	109
6	Торак фонды		

6.1	Торак фонды - барлыгы	мен кв. м	28,727
6.2	Фатирларның гомуми мәйданына халыкның уртаса тәэмин ителеше	кв. м / кеше.	31,2
7	Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәт курсату объектлары		
7.1	Мәктәпкәчә балалар учреждениеләре	урыйн	140
7.2	Гомуми белем бирү мәктәпләре	Урын	166
7.3	Ваклап сату предприятиеләре	кв. м	448
7.4	Мәдәният һәм сәнгать учреждениеләре	урыйн	140
7.5	Физкультура-спорт корылмалары	кв. м. Идән + 74	322
7.6	Жәмәгать туклануы предприятиеләре	Урын	37
7.7	Көнкүреш хезмәте курсату учреждениеләре	урыйн	5